

**MASARYKOVA UNIVERZITA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ**

Institut výzkumu dětí, mládeže a rodiny

**Etika výzkumu. Publikování a prezentace výsledků výzkumu.
ZUR434 – Přednáška č. 11**

prof. PhDr. David Šmahel, Ph.D.

Proč etika výzkumu?

- o Jak etika a morální principy ovlivní výzkum?
- o Jak ovlivní výběr výzkumného problému?
- o Jak ovlivní výběr metody a design výzkumu?
- o Jakou máme zodpovědnost vůči zkoumanému subjektu?
- o Jaká etická dilemata hrají roli?
- o Ovlivní náš výzkum zkoumané subjekty?

The Ethics of Social Research. Hesse-Biber, S. N. (2010).
In *The Practice of Qualitative Research*. Sage.

Situace u nás a ve světě

- o ČR – Etika výzkumu z hlediska zákonů
- o Etické komise? – úrovně MU, FSS
- o Etické komise v zahraničí
- o Každá země to má jinak ...

Jak jsou dnes zkoumané subjekty chráněny

- o Informovaný souhlas
  - o Respondent musí být informován o povaze výzkumu
  - o Respondent nebo jeho zákonný zástupce musí s výzkumem souhlasit (dobrovolná účast)
  - o Od jakého věku informovaný souhlas?
  - o Vysvětluje respondentovi jakou roli hraje ve výzkumu
  - o Informovat jak bude nakládáno s výzkumnými daty
  - o Důvěrnost – anonymita dat
  - o Respondent může z účasti na výzkumu odstoupit i v průběhu výzkumu

Ukázky informovaných souhlasů

- o Souhlas zletilého – nezletilého (THINLINE)
- o Souhlas „přepisovačů“ – práce s osobními údaji
- o V případě výzkumu na školách s nezletilými – souhlasy ředitele - učitele

Ochrana výzkumníka (!)

- o Je výzkumník nějak ohrožen?
- o Pokud ano, jakým způsobem a jaké mohou být potenciální dopady?
- o Jak se výzkumník vypořádává s tímto rizikem?
- o Co dělá proto, aby riziku předešel, případně se s následky vyrovnal?

Ethical Issues Student Researchers Confront	Student Strategy for Empowering Ethical Decision Making	Ethical Issues Faculty Supervisors Confront	Faculty Strategy for Empowering Ethical Student Decision Making
<p>Students begin a research project as a means of exploring or solving topics they are personally concerned about or involved in; use of research as a “therapeutic action” could influence the outcome of the research, as well as the involvement of the students and research participants.</p>	<p>Students might first attempt a small pilot study to judge how they will react to a larger research project.</p>	<p>Faculty advisers need to gauge the students’ level of engagement or attachment to the topics and locate possible problem issues.</p>	<p>Faculty advisers should have an extended conversation with students prior to the beginning of the research project and check up with them throughout the project’s duration. Faculty advisers should be able to advise students if the project does not appear to be working.</p>
<p>Students approach sample collection and interviewing without a good background of safety precautions in research.</p>	<p>Students must remain aware of personal safety in research (i.e., be careful about what research subjects they choose and where they are interviewed).</p>	<p>Faculty advisers need to provide students with an overview of safety practices.</p>	<p>Faculty advisers and students should discuss safety in supervisory meetings. Faculty advisers should encourage students to check in before and after they go out on an interview assignment.</p>
<p>Students seek to use family and friends for research purposes and run into issues of confidentiality.</p>	<p>Students should consider whether they will be able to honor ethical rules governing confidentiality. Students should gauge their own level of ability to conduct private research.</p>	<p>Faculty advisers need to inform students of confidentiality and privacy guidelines.</p>	<p>Faculty advisers and students need to have a meeting about ethical guidelines (both university and IRB guidelines). Faculty advisers should advise students if they think the students will be unable to follow through with these ethical guidelines.</p>

Table 4.2 Patton's Checklist of Questions for Conducting an Ethical Research Project

- How will you explain the purpose of the inquiry and methods to be used in ways that are accurate and understandable to those you are researching?
- Why should the researched participate in your project?
- In what ways, if any, will conducting this research put people at risk? (psychological, legal, political, becoming ostracized by others?)
- What are reasonable promises of confidentiality that can be fully honored?
- What kind of informed consent, if any, is necessary for mutual protection?
- Who will have access to the data? For what purposes?
- How will you and your respondent/s likely be affected by conducting this research?
- Who will be the researcher's confidant and counselor on matters of ethics during a study?
- How hard will you push for data?
- What ethical framework and philosophy informs your work and ensures respect and sensitivity for those you study, beyond whatever may be required by law?

Source: Adapted from Patton, 2002, p. 408. The Ethics of Social Research. Hesse-Biber, S. N. (2010). In *The Practice of Qualitative Research*. Sage.

Problémy specifické pro prostředí internetu:

- novost online prostředí, neexistence legislativy
- problém zabezpečení komunikace
- nutnost zabezpečení techniky, sítí
- otázka veřejného přístupu k datům a jejich vlastnictví
- nevyžádaná pošta
- anonymita na straně zkoumané osoby a výzkumníka (?)
- obsahová analýza veřejných dokumentů – je etické dělat na nich výzkum? (názory a výklady se liší)

Specifika etiky online výzkumu

- „netiquette“
- The Association of Internet Researchers (AoIR) - vydání „Internet Research Ethics“
<http://aoir.org/reports/ethics2.pdf>
- etický kodex ESOMAR:
  - důvěrné zacházení s daty respondentů

Etika publikování

Cíl: studie, která je opakovatelná a ověřitelná

Musí se reportovat všechna data

- „nepříjemná data“ (např. odporují hypotéze)
- nesignifikantní výsledky
- data se nesmí měnit ani prezentovat způsobem, který by zkreslil jejich interpretaci (statistická kouzla)

Duplikáty a „tříštění“ zjištění

Zjištění se publikuje jen jednou!

(-- co je to „zjištění“ je ovšem individuální rozhodnutí ... publikování „menších zjištění“)

- Nepublikujeme co vyšlo jinde

Výjimky:

- diplomová práce, poster...
- ale v jiném formátu!
- podepisuje se prohlášení (v časopisech)

Plagiarismus a „predátorské časopisy“

- Dodržovat pravidla citování (primární x sekundární citace)
- Přímá x nepřímá citace
- Pozor na sebe-plagiarismus
- Pozor na predátorské časopisy
- Jak je poznat:
<http://knihovna.cvut.cz/veda/predatorske-casopisy/>
- Kauza FSV UK
<https://zaetickepublikace.wordpress.com/>